

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان پایان نامه

بررسی آماری جرایم مواد مخدر در استان آذربایجان غربی کلان شهر ارومیه

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی رضا میلانی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد رضا الهی منش

دانشجو:

زینب سیاهی

سال تحصیلی ۹۳-۹۲

چکیده :

اعتیاد به مواد مخدر همه ساله ده ها هزار قربانی از مردم جهان می گیرد. صدها میلیارد دلار هزینه بر آنها تحمیل می کند و خسارات عظیم و غیر قابل اندازه گیری به افراد، خانواده ها و کل جامعه جهانی وارد می کند. در ایران به علت قرار گرفتن بر سر راه ترانزیت مواد از افغانستان به سایر کشورهای دنیا و سایر علل مربوط، سهم نابرابری از خسارات مواد مخدر به مردم می رسد. سالیانه میلیاردها تومان هزینه مبارزه با قاچاقچیان، خرده فروشان داخلی، مداوای معتادان، حمایت از خانواده های درگیر با مواد مخدر می شود.

استان آذربایجان غربی یکی از استان های مرزی کشور بوده که به لحاظ همجواری با کشورهای عراق، ترکیه، آذربایجان و ارمنستان محل ترانزیت شناخته می شود. کمبود نیروی انسانی در مرزهای استان، عدم کنترل دقیق، احتمال ورود و خروج مواد را در استان تسهیل کرده و منجر به افزایش جمعیت معتادین این استان به تبع آن افزایش تقاضای مواد و آثار شوم آن که سبب متلاشی شدن خانواده ها، گسترش فحشا، سرقت و جرایم مرتبط با مواد مخدر می گردد. بررسی آماری جرایم مواد مخدر در زندان مرکزی شهرستان ارومیه بر حسب وضعیت تاهل، جنسیت، محل تولد، تاریخ تولد، نوع جرم، شغل و سوابق کیفری، عواملی چون بیکاری، فقر اقتصادی، کسب درآمد کلان غیرقانونی، عدم آشنایی با مواد مخدر و عواقب آن را به عنوان عوامل موثر و تاثیرگذار در زمینه مواد مخدر معرفی می کند.

واژگان کلیدی: مواد مخدر- جرایم مواد مخدر- اعتیاد- فقر اقتصادی- زندان مرکزی ارومیه- عوامل موثر و تاثیرگذار در اعتیاد.

فهرست:

عنوان	صفحه
مقدمه	۱

بخش اول: کلیات

فصل اول: تبیین مفاهیم اعتیاد، انواع مواد مخدر و جرایم مرتبط با آن	۸
مبحث اول: مفاهیم و انواع مواد مخدر و جرایم آن	۸
گفتار اول: مفاهیم	۸
بند اول: تعریف اعتیاد	۹
بند دوم: تعریف معتاد	۹
گفتار دوم: انواع مواد مخدر	۱۰
بند اول: مواد مخدر سستی زا یا خواب آور	۱۲
بند دوم: مواد توهم زا	۱۲
بند سوم: مواد توان زا	۱۳
گفتار سوم: جرایم مواد مخدر و جرایم مرتبط با آن	۱۳
بند اول: جرایم مواد مخدر	۱۳
بند دوم: جرایم مرتبط با مواد مخدر	۱۳
بند سوم: جرایمی که به صورت غیرمستقیم با اعتیاد ارتباط دارند	۱۴
مبحث دوم: مراحل، روشهای استعمال و عوامل موثر بر اعتیاد	۱۴
گفتار اول: مراحل اعتیاد	۱۴
بند اول: مرحله آشنایی	۱۴
بند دوم: مرحله شک و تردید	۱۵

۱۵	بند سوم: مرحله اعتیاد واقعی
۱۵	گفتار دوم: روش های استعمال مواد مخدر
۱۵	بند اول: دهانی
۱۵	بند دوم: ریوی
۱۶	بند سوم: استنشاقی
۱۶	بند چهارم: تزریقی
۱۶	گفتار سوم: متغیرها و عوامل موثر بر اعتیاد
۱۶	بند اول: عوامل شخصی
۱۶	الف: سن
۱۷	ب: جنس
۱۷	بند دوم: عوامل اجتماعی
۱۷	الف: سطح تحصیلات
۱۸	ب: اشتغال
۱۸	ج: وضعیت تاهل
۱۹	گفتار چهارم: عوامل تاثیر گذار بر اعتیاد
۱۹	بند اول: علل فردی
۱۹	الف: فقدان شخصیت
۱۹	ب: ضعف اراده
۲۰	پ: پایین بودن سطح تحمل
۲۱	ت: شخصیت ضد اجتماعی
۲۱	ث: احساس تنهایی
۲۱	ج: دردهای جسمی
۲۲	د: تعدی های جنسی و جسمی
۲۲	بند دوم: علل خانوادگی

- ۲۲ الف: اعتیاد والدین
- ۲۳ ب: اختلاف میان والدین
- ۲۳ پ: اعتیاد زوج
- ۲۳ ت: نارضایتی از زندگی زناشویی
- ۲۴ ث: از هم گسیختگی خانوادگی
- ۲۴ ج: معاشرت های نامناسب خانوادگی
- ۲۴ بند سوم: علل اجتماعی
- ۲۵ الف: فقر و درآمد کم
- ۲۵ ب: رفتار اجتماعی نابهنجار
- مبحث سوم: اعتیاد از دیدگاه های مختلف، فواید و مضرات استعمال مواد مخدر و متغیرها و شاخص های پژوهش در ایران.....
- ۲۶ گفتار اول: اعتیاد به مواد مخدر از دیدگاه های مختلف
- ۲۶ بند اول: اعتیاد به مواد مخدر از دیدگاه جرم شناسی
- ۲۷ بند دوم: نظریه های جامعه شناختی اعتیاد
- ۲۷ الف: نظریه انتقال فرهنگی کج روی
- ۲۸ ب: نظریه بی هنجاری مرتن
- ۲۹ پ: نظریه کنترل
- ۳۰ بند سوم: اعتیاد از دیدگاه فقهای امامیه
- ۳۳ گفتار دوم: فواید و مضرات استعمال مواد مخدر
- ۳۳ بند اول: فواید استعمال مواد مخدر
- ۳۴ بند دوم: مضرات استعمال مواد مخدر
- ۳۶ گفتار سوم: متغیرها و شاخص های پژوهش صورت گرفته در ایران
- ۳۶ بند اول: جرایم مواد مخدر
- ۳۶ بند دوم: دسترسی به مواد مخدر

۳۶ بند سوم: صنعتی شدن جامعه
۳۷ بند چهارم: بیکاری
۳۷ بند پنجم: بی سازمانی اجتماعی
۳۷ بند ششم: فردگرایی
۳۷ بند هفتم: وضعیت آنومیک
۴۰ فصل دوم: پیشینه و نحوه ورود و توزیع مواد مخدر و قانون گذاری
۴۰ مبحث اول: پیشینه استعمال مواد مخدر
۴۲ گفتار اول: تاریخچه استعمال مواد مخدر در جهان
۴۴ گفتار دوم: تاریخچه استعمال مواد مخدر در ایران
۴۷ مبحث دوم: پیشینه قوانین مبارزه با مواد مخدر در ایران
۵۳ مبحث سوم: نحوه ورود و توزیع مواد مخدر در ایران و استان آ. غربی
۵۶ گفتار اول: مسیرهای ترانزیت مواد مخدر
۵۸ الف: موقعیت جغرافیایی استان آذربایجان غربی
۵۸ ب: موقعیت اقتصادی اجتماعی
۵۹ ج: آشنایی با شهرستان ارومیه
۶۰ گفتار دوم: قیمت و ارزش افزوده مواد مخدر در مراحل مختلف توزیع در ایران
	بخش دوم: بررسی آماری جرایم مواد مخدر و عوامل گرایش به آن در استان آذربایجانغربی
۶۲ فصل اول: بررسی مبانی روش تحقیق میدانی
۶۲ مبحث اول: فرآیند پژوهش
۶۲ گفتار اول: مراحل فرآیند پژوهش
۶۳ بند اول: مفهوم سازی مساله برای پژوهش
۶۳ بند دوم: طرح پژوهشی

۶۳	بند سوم: شیوه های گردآوری داده ها
۶۴	بند چهارم: تحلیل داده ها
۶۴	بند پنجم: رایه یافته ها
۶۴	بند ششم: نتیجه گیری
۶۵	گفتار دوم: پژوهش محض و کاربردی
۶۵	گفتار سوم: تحلیل آماری
۶۶	گفتار چهارم: کارکردهای پژوهش و آمار
۶۷	بند اول: کارکردهای پوشش گرانه
۶۸	بند دوم: کارکردهای توصیفی
۶۸	بند سوم: کارکردهای آزمایشی
۶۹	بند چهارم: کارکردهای تصمیم گیری
۶۹	مبحث دوم: انواع نظریه ها و راهبردهای گردآوری داده ها
۶۹	گفتار اول: انواع نظریه ها
۶۹	بند اول: نظریه استنتاجی
۷۰	بند دوم: نظریه استقرایی
۷۰	بند سوم: نظریه زمینه ای
۷۱	بند چهارم: نظریه بنیادانگار
۷۲	گفتار دوم: انواع راهبردهای گردآوری داده ها
۷۲	بند اول: نمونه گیری
۷۲	بند دوم: پرسشنامه
۷۲	بند سوم: مصاحبه
۷۲	بند چهارم: شگردهای مشاهده ای و استفاده از منابع دست دوم
۷۳	الف: مشخصه ی مطالب منبع دست دوم
۷۳	ب: مزایای عمده ی تحلیل منابع دست دوم

- ج: ایرادات عمده تحلیل منابع دست دوم ۷۴
- فصل دوم: تحلیل آماری جرایم مواد مخدر در استان آذربایجان غربی شهرستان ارومیه ۷۵
- مبحث اول: بررسی آماری جرایم مواد مخدر زندانیان زندان مرکزی ارومیه برحسب عوامل شخصی ۷۶
- گفتار اول: بررسی آماری جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه بر حسب جنسیت ۷۶
- گفتار دوم: بررسی آماری جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه بر حسب تاریخ تولد ۷۸
- گفتار سوم: بررسی جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه برحسب سابقه کیفری ۸۱
- گفتار چهارم: بررسی آماری جرایم مواد مخدر زندان ارومیه بر حسب دوران محکومیت ۸۳
- مبحث دوم: بررسی آماری جرایم مواد مخدر زندانیان زندان مرکزی ارومیه برحسب عوامل اجتماع ۸۸
- گفتار اول: بررسی آماری جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه بر حسب محل تولد ۸۸
- گفتار دوم: بررسی جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه برحسب تاهل ۹۲
- گفتار سوم: بررسی جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه برحسب نوع جرم ۹۵
- گفتار چهارم: بررسی جرایم مواد مخدر زندان مرکزی ارومیه برحسب نوع اشتغال ۹۷
- نتیجه گیری و پیشنهادات ۱۰۰
- منابع ۱۰۴
- پیوست (چکیده لاتین) ۱۰۸

فهرست شکل ها بخش اول:

- شکل (۱-۱): شکل انواع مواد مخدر مصرفی ۱۱
- شکل (۱-۲): مناطق کشت خشخاش در افغانستان (سال ۲۰۰۰) ۵۵
- شکل (۲-۲): مسیرهای اصلی ترانزیت مواد مخدر در ایران ۵۶
- شکل (۳-۲): موقعیت استان آذربایجان غربی ۵۹

فهرست جداول بخش دوم:

- جدول (۱-۲): مجموع زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب جنسیت ۷۸
- جدول (۲-۲): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب تاریخ تولد ۷۹
- جدول (۳-۲): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب سوابق کیفری ۸۱
- جدول (۴-۲): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب محل تولد ۸۸
- جدول (۵-۲): مجموع زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی بر حسب محل تولد ۸۹
- جدول (۶-۲): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب وضعیت تاهل ۹۲
- جدول (۷-۲): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب اشتغال ۹۷

فهرست نمودارها بخش اول:

- نمودار (۱-۱): تحلیل مسیر استان های ایران ۸۰ - ۱۳۶۸ (کل کشور) ۳۸
- نمودار (۱-۲): نمودار پراکنش قیمت بر حسب فاصله ۶۱

فهرست نمودارها بخش دوم:

- نمودار (۱-۲): درصد توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب جنسیت ۷۶
- نمودار (۲-۲): نمودار تعداد زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب جنسیت ۷۷

- نمودار (۲-۳): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب تاریخ تولد..... ۸۰
- نمودار (۲-۴): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب سوابق کیفری..... ۸۲
- نمودار (۲-۵): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب دوران محکومیت..... ۸۴
- نمودار (۲-۶): تعداد زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب دوران محکومیت..... ۸۵
- نمودار (۲-۷): تعداد زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب محکومیت به شلاق..... ۸۶
- نمودار (۲-۸): تعداد زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب محکومیت جریمه نقدی..... ۸۷
- نمودار (۲-۹): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب محل تولد..... ۹۰
- نمودار (۲-۱۰): درصد توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر برحسب محل تولد در خارج استان.... ۹۱
- نمودار (۲-۱۱): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب وضعیت تاهل..... ۹۳
- نمودار (۲-۱۲): درصد توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب تاهل..... ۹۴
- نمودار (۲-۱۳): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب نوع جرم..... ۹۷
- نمودار (۲-۱۴): توزیع فراوانی زندانیان مواد مخدر زندان مرکزی برحسب اشتغال..... ۹۸

مقدمه:

اعتیاد به مواد مخدر یکی از شایع ترین آسیب های اجتماعی جهان معاصر و از جمله ایران است، به گونه ای که اگر ادعا شود اعتیاد به مواد مخدر یکی از بحران های اصلی دنیای کنونی است و به صورت یک معضل جهانی روز درآمده، اغراقی صورت نگرفته است. مسأله به قدری واضح است که همه مسؤولان و متخصصان مبارزه با اعتیاد بر این ادعا توافق دارند. دکتر کلمن، پزشک و نویسنده انگلیسی، در این باره می نویسد: نسل حاضر بیش از هر نسل دیگر در تاریخ بشریت، زندگی خود را زهرآگین و مسموم نموده است. وسعت مصرف این مواد سمی در عصر اخیر، به اندازه ای است که یکی از سم شناسان معروف دنیا به نام لودوینگ معتقد است: اگر غذا را مستثنی کنیم، هیچ ماده ای در روی زمین نیست که به اندازه مواد مخدر این چنین آسان وارد زندگی ملت ها شده باشد.^۱

مصرف مواد مخدر با توجه به آمار و ارقام موجود، به ویژه از سوی نسل جوان، به حدی است که شنیدن آن برای هر انسان منصف و با وجدانی دردناک و آزار دهنده است. بی اعتنا بودن نسبت به این معضل اجتماعی به یقین آسیب های جبران ناپذیر و پیامدهای ویران گری برای خانواده ها، کشورها و جامعه جهانی به دنبال خواهد داشت. بنابراین، هر یک از ما به عنوان عضوی از این جامعه، وظیفه داریم در راه مقابله با این مشکل اجتماعی و بیماری قرن، به طور جدی وارد میدان شویم و در حد توان خود گامی برداریم.^۲

الف) بیان مسأله:

در حال حاضر با گسترش جهانی مواد افیونی، این مواد حالت مخاطره آمیز و کاملاً پیچیده ای به خود گرفته است به طوری که مواد مخدر زیان های خطرناک جسمی و روحی زیادی را در کشورهای مختلف به بار می آورد و علاوه بر این، مواد مخدر عوارض متعدد اجتماعی و اقتصادی را متحمل

^۱ Bursik, Robert. J. (1988), Social Disorganization and Theories of Crime and Delinquency: Problems and Prospects. Criminology Vol 26. No 4.

^۲ ستاد مبارزه با مواد مخدر سالنامه های آماری تحلیلی، تهران: دفتر برنامه ریزی و آمار ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۰.

کشورها می‌سازد. افزایش جرم‌های مرتبط با مواد مخدر از جمله جنایت و سرقت، فقر و تکدی‌گری و هدر رفتن سرمایه‌های کلان مادی کشورها از جمله این مضرات هستند.

یکی از شاخص‌هایی که می‌توان برای شناخت فراوانی یک جرم در یک جامعه از آن استفاده کرد، آمار مربوط به زندانیان در ارتباط با آن جرم است. بر طبق آمار، بیش از نیمی از جرایم در سطح کشور ما مربوط به مواد مخدر می‌باشد. اگر طبق آمار موجود از بعضی شهرها، سرقت را از بین جرایم دیگر از جهت فراوانی در رتبه دوم قرار دهیم، اختلاف فاحشی بین فراوانی جرم مواد مخدر و سرقت مشاهده می‌کنیم.^۱

اطلاعات به دست آمده از جرایم ۵ ساله (۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶) در زندان‌های استان آذربایجان غربی، نشان می‌دهند علی‌رغم وجود نوسان و تغییراتی در میزان جرایم، همه آن‌ها به طور نسبی، طی سال‌های ۷۲ تا ۷۶ افزایش یافته‌اند، اما در مورد جرایم مواد مخدر، این افزایش چشم‌گیر بوده و بدون تغییر، سال به سال زیادتر شده‌اند. محاسبات نشان می‌دهند که ۲۳/۵ درصد از آمار جرایم ۵ ساله استان، مربوط به جرم مواد مخدر است یعنی تقریباً از هر ۴ نفر زندانی، جرم یکی از آن‌ها مواد مخدر است و با بررسی اطلاعات به دست آمده درباره دامنه سنی زندانیان، معلوم می‌شود به طور نسبی، متوسط ۸۵ درصد مجرمان، زیر ۴۵ سال سن دارند و فقط ۱۵ درصد آن‌ها دارای بالای ۴۵ سال سن می‌باشند.^۲

نکته قابل تأمل این که جرم مواد مخدر با جرایم دیگر مثل سرقت، قتل و شرارت تفاوت اساسی دارد و همین تفاوت موجب می‌شود که به درستی نتوان میزان واقعی فراوانی اعتیاد را همانند فراوانی جرایم دیگر در آمار و ارقام منعکس نمود. از این رو، همیشه آمار اعلام شده کم‌تر از آمار واقعی و موجود در جامعه است.^۳

^۱ ستاد مبارزه با مواد مخدر سالنامه‌های آماری تحلیلی، تهران: دفتربرنامه ریزی و آمار ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۰.

^۲ ماخذ پیشین.

^۳ اورنگ، جمیله، پژوهشی درباره اعتیاد، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (تهران)، ۱۳۶۷: ص ۵۶.

تفاوت در این است که قربانیان اعتیاد مانند خود معتاد، همسر، فرزندان و حتی بستگان نزدیک وی کمتر راضی می شوند که معتاد به نیروی انتظامی معرفی شود، در حالی که به نظر می رسد قربانیان بسیاری از جرایم دیگر با تمام توان، تلاش می کنند تا مجرم را شناسایی کرده، او را به نیروی انتظامی معرفی کنند تا بتوانند ضرر و زیان حاصل از آن جرم را از مجرم دریافت نمایند و همین امر دلالت می کند که فراوانی جرم مواد مخدر در سطح جامعه در واقع امر، به مراتب بیش تر از فراوانی سایر جرم هاست.

از سوی دیگر، سوء استفاده از مواد مخدر توسط معتادان و عدم رعایت مسایل بهداشتی توسط آن ها و استفاده از سرنگ های مشترک و آلوده منشأ بروز انواع بیماری های مسری از قبیل ایدز، سل، هپاتیت و مانند آن در بین آنان و اعضای خانواده شان و بلکه در کل جامعه گردیده و موجب به خطر انداختن سلامت همه افراد شده است. بنابراین، روشن می شود که اعتیاد به مواد مخدر یک آسیب اجتماعی است که افراد زیادی از جامعه ما را آلوده کرده و با شتاب چشم گیری در حال پیش روی است و در این پیش روی، هر یک از مرزهای سن، جنس و شغل و طبقه را در هم شکسته، افرادشان را قربانی خویش کرده است. با توجه به موقعیت استراتژیک ایران به ویژه استان آذربایجان غربی و هم مرز بودن ایران با کشورهای افغانستان و پاکستان که از تولید کنندگان عمده مواد مخدر در جهان هستند و هم مرزی این استان با چهار کشور دیگر و وجود ویژگی های خاص جغرافیایی، این استان به عنوان مسیر ترانزیت و عبور مواد مخدر و مسیر مناسب برای قاچاق مواد مخدر شناخته شده است که در این میان بازار مصرفی مناسبی نیز در این استان ایجاد شده و خانه هایی با عنوان شیره کش خانه در این استان ایجاد شده است که هر از گاهی در تیر رس پلیس مبارزه با مواد مخدر قرار می گیرند.

متأسفانه این وضعیت روز به روز در استان آذربایجان غربی در حال رشد است و در کوچه پس کوچه های این استان به ویژه شهرستان ارومیه شاهد کارتن خوابی این معتادان هستیم و این در حالی است که آمار معتادان و عوارض ناشی از اعتیاد در این استان در حال افزایش است. با توجه به موارد ذکر شده فرصت تحقیق در این خصوص در این استان کاملاً مشهود بوده و امید است با اخذ نتایج این تحقیق بتوان گام مثبتی در زمینه شناسایی و ارائه راه کارهای مناسب در شهرستان ارومیه برداشت.

ب) سابقه و ضرورت انجام تحقیق:

این تحقیق با عنایت به اینکه یک معضل اجتماعی است و می توان گفت که کلیه جوامع بشری خصوصا تمام استانهای کشور نسبت به شدت و حدت ابتلا با موضوع درگیر هستند و این مهم طی تحقیقات انجام یافته دو مورد لیست شده است

۱) بررسی جرایم مواد مخدر در استان کرمان و جرایم مرتبط با آن، احمد سعادت‌مند.

۲) بررسی جرایم مواد مخدر در استان خوزستان، رسول کریمی.

و با عنایت به تحقیقات بعمل آمده و با منظر دید استانی مورد در استان آذربایجان غربی نیز با توجه به جغرافیای خاص منطقه و همجواری با چند کشور حاشیه خصوصا کشور عراق و ترکیه و جمهوری آذربایجان و ارمنستان و با فرض جمعیت جوان استان و رشد آموزش عالی در چند ساله اخیر در این استان و ریشه یابی و تعریف گره گاههای محض مصرف مواد مخدر و بزهکاریهای حاشیه آن ضرورت تحقیق کاملا مشهود می باشد.

پ) سوالات تحقیق

۱) چند درصد محکومین موجود در زندان ارومیه را محکومین مواد مخدر تشکیل می دهد؟

۲) آیا جمعیت محکومین مواد مخدر مذکر در مقایسه با مونث در زندان مرکزی را تشکیل می دهد؟

۳) آیا تفاوتی مابین آمار جمعیت محکومین و ترکیب جرایم آنها وجود دارد؟

۴) آیا هزینه های سنگین بر بیت المال از حیث نگهداری، تربیت و ارشاد محکومین جرایم مواد مخدر بر جامعه تحمیل می گردد؟

۵) آیا اثرات مخرب و نقش تخریبی مواد مخدر بر خود فرد، خانواده و جامعه مشهود است؟

۶) آیا آثار سوء مواد مخدر در استان آذربایجان غربی مشهود است؟

۷) آیا سن مصرف مواد مخدر کاهش یافته است؟

۸) آیا با ورود مواد مخدر صنعتی و روان گردان به بازار مصرف، تنوع و فراوانی در زمینه مواد مخدر گسترش یافته است؟

۹) آیا با گسترش روز افزون مواد مخدر و مصرف آن در بین اقشار مختلف جامعه، ناکارآمدی قوانین و مقررات کیفری مرتبط با آن آشکار می شود؟

ت) فرضیه های تحقیق:

۱) تقریباً ۶۰٪ تعداد محکومین موجود در ندامتگاه شهرستان ارومیه را جمعیت محکومین به مواد مخدر را تشکیل می دهند.

۲) درصد افراد محکومیت به مواد مخدر مذکر در مقایسه با افراد مونث درصد بالایی را به خود اختصاص می دهد.

۳) آمار جمعیت محکومین و ترکیب جرایم آن، با هم تفاوت چشمگیری دارند.

۴) میزان هزینه های نگهداری - تربیت و ارشاد و در نهایت هزینه های سنگین را بر بیت المال تحمیل می نمایند.

۵) اثرات مخرب مواد مخدر و نقش تخریبی در آحاد اجتماع و اقشار مختلف جامعه کاملاً مشهود است.

۶) آثار سوء مواد مخدر و چشم انداز آن در جامعه انسانی استان آذربایجان غربی بسیار چشمگیر می باشد.

۷) مواد مخدر در سالهای اخیر گروه های سنی پائین تر را نیز درگیر خود ساخته (نرخ سنی مصرف مواد مخدر در سالهای اخیر کاهش یافته است)

۸) با ورود مواد مخدر صنعتی و روان گردان به بازار مصرف تنوع و فراوانی در زمینه مواد مخدر حاکم شده است.

۹) با گسترش روز افزون مواد مخدر و مصرف آن در بین اقشار مختلف جامعه ناکارآمدی قوانین و مقررات کیفری موجود آشکار تر می شود.

ث) اهداف تحقیق:

- ۱) شناسایی درصد جمعیت محکومین موجود در ندامتگاه مرکزی ارومیه نسبت به محکومین دستگیر شده مرتبط مواد مخدر
- ۲) تعیین میزان تحصیل بزهکاران مواد مخدر
- ۳) تعیین درصد مردان و زنان مرتبط با جمعیت بزهکاران مواد مخدر
- ۴) تعیین میزان هزینه های تحمیلی به جامعه و آثار تخریبی آن در قشر اجتماعی و آحاد اجتماع (ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ...)
- ۵) تعیین سن و اثرات آن در جامعه بزهکار مواد مخدر
- ۶) تعیین نوع و تعداد جرائم مرتبط با مواد مخدر و بزهکاران مرتبط این موضوع.

ج) روش انجام تحقیق:

- ۱) روش و ابزار گردآوری اطلاعات
با عنایت به طولانی بودن مطالب در مبحث مربوطه (بخش دوم، بررسی آماری جرایم مواد مخدر) مفصلاً در مورد آن بحث خواهد شد.
- ۲) روش تجزیه و تحلیل داده ها
بعد از جمع آوری اطلاعات، داده ها در نرم افزار Excel داده های آماری ویرایش خواهد شد و سپس آمار توصیفی و استنباطی از طریق سیستم نرم افزاری S.P.S.S قابل تجزیه و تحلیل خواهد بود. و از آزمون های Z نیز استفاده خواهد شد.

د) کاربردهای متصور از تحقیق:

با توجه به اینکه بحث مواد مخدر و مجرمان در این عرصه درصد بالایی از جمعیت زندانیان کشور را تشکیل می دهد (سید مرتضی بختیاری رئیس وقت سازمان زندانهای کشور: ۶۰٪) (شصت درصد) زندانیان موجود را مجرمان مواد مخدر تشکیل می دهند) و با عنایت به تاثیرات حاصل از ارتکاب جرم و مسائل پیرامون آن و اثرات مخرب آن در بافت خانواده، فامیل، جامعه و در عرصه کلان کشور اثرات نامطلوب و نا امنی های حادث از وجود معتادین، بزهکاریهای مرتبط مواد مخدر، هزینه های تحمیلی به خانواده، فامیل و هزینه های سنگین بهداشتی، هزینه های ندامتگاه ها، شکل مبارزه، هزینه های انسانی از جمله اتلاف، حذف و مرگ و میر ناشی از اعتیاد و هزینه های مرتبط با برخورد با قشر، تعقیب، دستگیری و نگهداری آنها را از ندامتگاه ها بر بیت المال و درآمدهای تحمیلی می نماید و از این منظر این تحقیق می تواند در این عرصه گره های مرتبط را شناسایی و در ارایه راهکارهای ریشه ای در این خصوص در حل مشکل اجتماعی حاصل از اعتیاد و مصرف مواد مخدر و جامعه مبتلا به آن و در کل کاهش هزینه های اجتماعی موثر می باشد.

ه) ساماندهی تحقیق

این پژوهش از دو بخش تشکیل شده که هر بخش شامل دو فصل می باشد. بخش اول، کلیات و شامل فصل اول (تبیین مفاهیم اعتیاد، انواع مواد مخدر و جرایم مربوط به آن) مراحل و روشهای استعمال، عوامل موثر و تاثیرگذار بر اعتیاد و اعتیاد از دیدگاه های مختلف، فواید و مضرات استعمال مواد مخدر و متغیرها و شاخص های پژوهش در ایران می باشد. فصل دوم (پیشینه و نحوه ورود و توزیع مواد مخدر) نیز شامل پیشینه استعمال مواد مخدر در ایران و جهان، مسیرهای ترانزیت مواد مخدر و قوانین مبارزه با مواد مخدر و قیمت و ارزش افزوده مواد در مراحل مختلف توزیع در ایران می باشد.

بخش دوم، بررسی آماری جرایم مواد مخدر و علل گرایش به آن در استان آذربایجان غربی شهرستان ارومیه، شامل دو فصل بوده، فصل اول شامل: بررسی مبانی روش تحقیق میدانی، فرآیند پژوهش، مراحل فرآیند پژوهش، پژوهش محض و کاربردی و تحلیل آماری، کارکردهای پژوهش و آمار و انواع نظریه ها و راهبردهای گردآوری داده ها می باشد. در فصل دوم به تحلیل آماری جرایم مواد مخدر زندانیان موجود در زندان مرکزی ارومیه بر حسب عوامل شخصی و اجتماعی پرداخته شده است.

فصل اول: تبیین مفاهیم اعتیاد، انواع مواد مخدر و جرایم مرتبط با آن

مبحث اول: مفاهیم و انواع مواد مخدر و جرایم آن

اعتیاد به مواد مخدر یکی از معضلات اصلی جامعه جهانی است. آمار رو به افزایش مصرف مواد مخدر در دنیای کنونی به گونه‌ای است که یکی از سم شناسان معروف دنیا به نام لودوینگ می‌گوید: «اگر غذا را مستثنی کنیم، هیچ ماده‌ای در روی زمین نیست که به اندازه مواد مخدر این چنین آسان وارد زندگی ملت‌ها شده باشد»^۱ مطابق گزارشات آماری، مصرف مواد مخدر در ایران نیز روندی افزایشی دارد و در میان انواع ناهنجاری‌ها، آسیب‌زاترین و گسترده‌ترین معضلات است. اینک پدیده اعتیاد در میان زنان نیز همچون عارضه‌ای فردی، خانوادگی و اجتماعی مطرح می‌باشد و دارای ابعاد پیچیده و چندگانه‌ای است؛ بدین جهت بررسی‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، اقتصادی و ... در راستای شناسایی علل و عوامل این معضل و یافتن راهکارهای مؤثر جهت پیشگیری، مقابله و درمان ضروری است.

گفتار اول: مفاهیم

اعتیاد به مواد مخدر، اصطلاحی نامطلوب و هراس‌انگیز است که همه را به یاد قیافه‌های غیر معمول و پژمرده، قدهای خمیده، سرهای فروافکننده، چشمانی به گودی نشسته و حیثیت‌هایی به باد رفته می‌اندازد. اعتیاد هم یاد آور قیافه معتاد است که ظالم‌ترین ضعیف‌دنیاست و هم یاد آور قاچاقچیان و سوداگرانی بیرحم و خطرناک که جان، مال و ناموس بسیاری را به باد فنا داده‌اند.^۲

مواد به هر چیزی جز غذا گفته می‌شود که وقتی مصرف و وارد جریان خون شود، ساختار یا کارکرد ارگان‌های زنده را تغییر دهد جامعه شناسان، واژه مواد را در مورد مواد شیمیایی به کار می‌برند که:

۱- تاثیر مستقیم بر کارکرد جسمی، روانی و فکری مصرف‌کننده دارد.

^۱ اورنگ، جمیله، ماخذ پیشین، ص الف.

^۲ صدیق سروسستانی، رحمت‌الله، آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۳۸۹، ص ۱۷۸.

۲- قابلیت سوء مصرف دارد.

۳- پیامدهای نامطلوب برای فرد و جامعه دارد.^۱

بند اول: تعریف اعتیاد

اعتیاد در لغت به معنای عادت کردن و یا خوی کردن به چیزی است.^۲ سازمان ملل متحد (۱۹۵۰) اعتیاد را این گونه تعریف کرده است: اعتیاد، مسمومیت حاد یا مزمنی است که برای شخص یا اجتماع زیان‌بخش می‌باشد و از طریق استعمال داروی طبیعی یا صنعتی ایجاد می‌شود. اعتیاد به مواد مخدر دارای سه ویژگی ذیل است:

الف) احساس نیاز شدید به ادامه استعمال دارو و تهیه آن از هر طریق ممکن.

ب) وجود علاقه شدید به افزایش مداوم میزان مصرف دارو.

ج) وجود وابستگی روانی و جسمانی به آثار دارو، به طوری که در اثر عدم دسترسی به آن، علائم وابستگی روانی و جسمانی در فرد معتاد هویدا شود.^۳

بند دوم: تعریف معتاد

معتاد فردی است که در اثر استعمال مکرر و مداوم متکی به مواد مخدر و یا دارو و یا سایر مواد است و دارای مشخصات چهارگانه زیر می‌باشد:

الف) در اثر مصرف مکرر مواد و یا دارو عادت روانی ایجاد می‌شود و این عادت فرد را به علت نیاز و تمایل روانی به سوی مصرف مواد مخدر و یا دارو به حد وسواس تشویق و ترغیب نماید.

ب) برای نگهداری اثری که منظور و مطلوب معتاد است مقدار مواد مصرفی رو به افزایش رود.

^۱ Mooney, Linda A, David Knox and Caroline Schache (1977), Understanding Social Problems, New York: West Publishing Co, No;64.

^۲ دهخدا، علی اکبر، فرهنگ دهخدا، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۳۸: ج ۷، ص ۲۹۴۹.

^۳ شهیدی، محمدحسن، مواد مخدر، امنیت اجتماعی و راه سوم، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۵: ص ۱۵.